

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi työntekijäin eläkelain 9 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta vuonna 1995 sekä laiksi työntekijäin työeläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että työeläkkeisiin ja muihin TEL-indeksisidonnaisiin etuuksiin tehdään vuoden 1995 alusta poikkeuksellinen TEL-indeksitarkistus. Poikkeus koskee vain sanottua vuotta. Sen määrä vastaa työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisen palkkaindeksiluvun nousua vuodesta 1994 vuoteen 1995 vähennettynä puolella siitä määrästä, jolla työntekijän työeläkemaksu nousee vuoden 1995 alusta. Pysyvän lain mukaan eläkkeitä olisi pitänyt korottaa arviolta noin 4,9 prosenttia, josta olisi aiheutunut noin 2,8 miljardin markan kustannukset. Eläkkeitä ja muita TEL-indeksisidonnaisia etuuksia korotetaan esityksen mukaan vuonna 1995 arviolta 1,5 prosenttia, josta aiheutuva meno on noin 850 miljoonaa markkaa. Esitys koskee myös rekisteröityjä lisäeläkkeitä.

Vuoden 1996 alussa TEL-indeksipisteluku palautuu työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisen TEL-indeksin pisteluvun osoittamalle tasolle.

Esityksessä ehdotetaan myös, että niissä päiväraherusteisissa etuuksissa, jotka lasketaan henkilön palkan perusteella, otetaan vuoden 1995 osalta huomioon työntekijäin työeläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun 4,5 prosentin ansiotasoa alentava vaikutus.

Indeksimuutoksesta aiheutuu kaikkiaan noin 1,8 miljardin markan suuruinen säästö eläkemenoissa ja 150 miljoonan markan säästö muissa TEL-indeksisidonnaisissa etuuksissa sekä ansiotason alentamisen johdosta 500 miljoonan markan kokonaissäästö päivärahaetuuksissa.

Esitys liittyy vuoden 1995 talousarvioesitykseen ja se on työeläkeindeksin pisteluvun työeläkkeitä koskevalta osalta myös osa hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen välisiä sopimuksia.

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995.

PERUSTELUT

1. Nykytila

Työeläkkeen tavoitteena on turvata vakuutetulle kulutustason kohtuullinen säilyminen eläkkeelle siirryttäessä sekä eläkeaikana. Indeksijärjestelmän tarkoituksena on säilyttää tämä taso niin eläkkeen alkumäärän kuin myös maksussa olevien eläkkeiden osalta. Työeläkkeiden indeksitarkistusjärjestelmässä nämä kaksi tarkoituserää on pyritty sovittamaan yhteen soveltamalla molempiin tarkoituksiin samaa indeksia.

Työeläkelakien (työntekijäin eläkelaki

395/61, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelaki 134/62, maatalousyrittäjien eläkelaki 467/69, yrittäjien eläkelaki 468/69, merimieseläkelaki 75/56, eräiden työsuhteissa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelaki 662/85, valtion eläkelaki 280/66, valtion perhe-eläkelaki 774/68, laki maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä 1317/90, luopumiseläkelaki 16/74, laki maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta 1330/92, kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaki 202/64 ja evankelis-luterilaisen kirkon eläkelaki 298/66) mukaan maksettavat eläkkeet ja ansai-

tut eläkeoikeudet on sidottu työntekijäin eläkelain mukaisen TEL-indeksin kehitykseen.

TEL-indeksiä käytetään varsinaisten työeläkkeiden lisäksi myös rintamaveteraanien varhaiseläkkeestä annetun lain (13/82), sotilasvammalain (404/48), liikennevakuutuslain (279/59), tapaturmavakuutuslain (608/48) ja sotilastapaturmalain (1211/90) mukaisissa etuuksissa sekä sairausvakuutuslain (364/63) mukaisen päivä-, äitiys-, isyys- ja vanhempainrahojen sekä lasten kotihoidontuen indeksitarkistuksessa. Kuntoutusraha määräytyy yleensä samoin perustein kuin sairauspäiväraha, joten sekin on käytännössä sidoksissa TEL-indeksiin. Myös potilasvahinkolain (585/86) mukaiset korvaukset henkilövahingoista on sidottu TEL-indeksin kehitykseen.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö vahvistaa työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaan joka kalenterivuodeksi TEL-indeksipisteluvun ottaen huomioon yleisten palkka- ja hintatasossa tapahtuneiden muutosten keskiarvon. Nykymuotoisena indeksi on ollut käytössä vuoden 1977 alusta lukien. Vuoden 1974 keskitetyn tulopoliittisen ratkaisun yhteydessä osapuolet sopivat, että indeksitarkistusten tulisi lähinnä seurata sopimuspalkkojen kehitystä. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi valittiin nykyperusteinen TEL-indeksi.

Indeksiä määrättäessä palkka- ja hintataso mittareina käytetään Tilastokeskuksen virallisia indeksisarjoja palkansaajien ansiotason ja kuluttajahintojen kehityksestä. Työntekijäin eläkeasetuksen 9 §:n mukaan TEL-palkkaindeksiluvun perusteena on käytettävä edellisen vuoden kolmannen vuosineljänneksen keskimääräistä palkka- ja hintatasoa eli indeksi määrätään jo toteutuneen kehityksen perusteella. Kun indeksiä ei ole haluttu perustaa ennusteisiin tai arvioihin tulevasta kehityksestä, käytetään indeksiä vahvistettaessa viimeisiä mahdollisia tietoja palkkojen ja hintojen todellisesta kehityksestä.

Maksussa olevien eläkkeiden määrä tarkistetaan TEL-indeksin muutosta vastaavasti kunkin kalenterivuoden alussa. Eläkkeen alkumäärä taas lasketaan eläkelaista riippuen hiukan eri tavoilla. Laskutavoille on kuitenkin yhteistä, että työssäoloaikana eri työsuhteista tai yrittäjätoiminnasta ansaitut eläkeoikeudet korjataan TEL-indeksillä eläkkeen alkamisvuoden tasoon.

TEL-tekniikassa, jota nykyisin sovelletaan myös julkisella sektorilla ja merimieseläkelais-

sa, eläke määrätään kustakin työsuhteesta erikseen. Työsuhteen eläkepalkka saadaan neljän viimeisen vuoden indeksillä korjatuista palkoista tasoltaan kahden keskimmäisen keskiarvona. Eri työsuhteista karttuneet eläkeoikeudet eli niin sanotut vapaakirjat korjataan indeksin avulla eläkkeen alkamisvuoden tasoon. Maatalousyrittäjien ja yrittäjien työtulot seuraavat TEL-indeksien muutoksia. Näiden lakien ja myös lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain ja eräiden työsuhteissa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelain mukaan eläkkeeseen vaikuttavat kaikkien vakuutusvuosien ansiot.

Edellä esitetyn lisäksi TEL-indeksi vaikuttaa työeläkelaeissa säädettyihin erilaisiin markkamääriin, joita vuosittain korotetaan TEL-indeksin muutoksen mukaan.

Eduskunta hyväksyi syksyllä 1992 vuotta 1993 koskevat lait työntekijäin eläkemaksusta. Koska työntekijäin eläkemaksulla ei ollut tarkoitus muuttaa työaikaisen palkan antaman toimeentulon ja eläkkeen antaman toimeentulon suhdetta, sen vaikutus otettiin huomioon TEL-indeksissä vuonna 1993 poikkeuslailla alentamalla vuoden 1993 TEL-indeksipistelukua 1,5 prosenttia. Tämä menettely sisältyi myös syksyn 1992 tulopoliittiseen ratkaisuun. Poikkeuslain mukaan vuoden 1993 pistelukuna on käytetty asianomaiselle vuodelle TEL:n 9 §:n mukaan vahvistetun pisteluvun 1714 asemesta lukua 1688. Sanotun lain mukaan vuoden 1994 pisteluku lasketaan lähtien luvusta 1714, jotta vuoden 1993 alennus ei koskisi vuoden 1993 jälkeistä aikaa.

Syksyn 1992 tulopoliittisessa ratkaisussa työmarkkinajärjestöt sopivat, että TEL-indeksiä alennetaan eläkemaksun johdosta myös vuonna 1994 erillisellä säädöksellä 1,5 prosenttia. Tarkoituksena oli, että osapuolet neuvottelevat vuoden 1993 loppuun mennessä, miten työntekijäin eläkemaksun vaikutus otetaan myöhemmin huomioon TEL-indeksissä.

Vuoden 1993 keväällä työllisyys- ja talouskehityksen edelleen heikentyessä keskeiseksi talouspolitiikan tavoitteeksi tuli välillisten työvoimakustannusten nousun estäminen. Tavoitteeseen pääsemiseksi hallitus ja työmarkkinajärjestöt sopivat TEL-maksun säilyttämisestä vuonna 1994 vuoden 1993 tasolla. Tähän tarvittiin muun ohella indeksitarkistuksista luopumista. Sekä työeläkkeisiin että muihin TEL-indeksisidonnaisiin etuihin tarkoitettusta 2,8 prosentin suuruudesta indeksitarkistuksesta luo-

vuttiin vuoden 1994 osalta (1074/93). Sanotun lain mukaan indeksimuutos ei koskenut vuoden 1994 jälkeistä aikaa. Ainoastaan sairausvakuutuslain (364/63) mukaisen vähimmäispäivärahan määrää toimeentulon lakisääteiseen perusturvaan liittyen korotettiin 2,8 prosentilla.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Työntekijäin eläkemaksua koskevan hallituksen esityksen perustelujen mukaan työntekijän maksuosuudella ei ole tarkoitus muuttaa eläkeaikaisen toimeentulon ja aktiiviikäisen palkan antaman toimeentulon suhdetta. Työntekijäin maksuun käytettävä palkanosia pienentää työssä käyvän väestön toimeentulomahdollisuuksia. Toimeentulojen suhde pysyy ennallaan muun muassa sillä tavoin, että vastaava vähennys heijastuu eläkkeensaajien toimeentuloon. Lisäksi hallitus tulee esittämään, että työntekijät maksaisivat vuonna 1995 edelleen 1,87 prosentin suuruista työttömyysvakuutusmaksua.

Vastauksessaan hallituksen esitykseen laiksi työntekijäin eläkelain 9 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta vuonna 1994 sekä laiksi työntekijäin työeläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa (HE 247/1993 vp.) eduskunta edellytti ”hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin, jotta voidaan korjata nykyisten indeksien epätarkka vastaavuus palkkojen, hintojen ja elinkustannusten todelliseen kehitykseen. Kun indeksit mittaavat puutteellisesti todellista kehitystä, joudutaan epätarkoituksenmukaiseen tilanteeseen, jossa indeksistä päätetään lailla eikä mitattavissa olevilla muutoksilla.”

Kysymys indeksijärjestelmien muutosmahdollisuuksista on parhaillaan selvittävänä työmarkkinajärjestöjen välisissä neuvotteluissa. Asiaa on käsitelty myös sosiaalimenotoimikunnan mietinnössä.

Välillisten työvoimakustannusten nousu on edelleenkin uhka taloudellisten tekijöiden myönteiselle kehitykselle. Vuoden 1995 työeläkemaksuun kohdistuu vajaan 5 prosenttiyksikön nousupaine. Työmarkkinajärjestöt ovat päässeet neuvottelutulokseen toimenpiteistä, joilla työeläkevakuutusmaksun nousu ilman luottovakuutuksen maksua rajoitetaan vuonna 1995 noin 2 prosenttiin. Siitä tulisi puolet työnantajille ja puolet työntekijöille. Siten

työntekijäin eläkemaksu olisi vuonna 1995 4 prosenttia. Tämän vaikutus palkansaajien käytävissä olevaan tuloon sekä työvoimakustannusten nousuun liittyvät tekijät huomioon ottaen vuonna 1993 ja 1994 tekemättä jätettyjen indeksikorotusten palauttaminen ei ole mahdollista vuonna 1995. Sen sijaan on katsottu, ettei vuonna 1995 enää ole perusteita jättää indeksitarkistuksia kokonaan tekemättä.

Esityksen mukaan vuoden 1995 alusta tehtäisiin TEL-indeksitarkistus, joka määrältään vastaa TEL:n 9 §:n mukaisesti laskettua ansio- ja hintatason muutoksen keskiarvoa vuoden 1993 kolmannesta vuosineljänneksestä vuoden 1994 kolmanteen neljännekseen vähennettynä puolella siitä määrästä, jolla työntekijäin eläkemaksu nousee vuoden 1995 alusta. Indeksitarkistuksen suuruus olisi arviolta noin 1,5 prosenttia. Teknisesti vuoden 1995 pistelukuna käytettävä luku saataisiin korottamalla vuoden 1994 TEL-indeksin pistelukuna käytetty luku 1688 edellä mainitulla muutoksella. Pisteluvusta sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö antaisi loka-kuussa 1994 erikseen päätöksen, kun indeksipisteluvun laskennassa tarvittavat tiedot ansio- ja hintatason kehityksestä ovat tiedossa.

Esityksen mukaisen pisteluvun ohella sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö vahvistaisi vuodelle 1995 myös TEL:n 9 §:n mukaisen pisteluvun, jota määrättäessä vuoden 1994 palkkaindeksilukuna käytettäisiin vuodelle 1994 vahvistettua pistelukua 1736. TEL:n 9 §:n mukaista pistelukua käytettäisiin vahvistettaessa pistelukua vuodelle 1996.

Vuoden 1995 poikkeuksellista indeksitarkistusta sovelletaan myös rekisteröityihin lisäeläkeisiin. Lisävakuutuksenottajat ovat kuitenkin maksaneet vakuutusmaksuissa TEL-indeksitarkistukset ennakkoon. Vakuutusyhtiölaki (1062/79) edellyttää, että nyt ehdotettu indeksitarkistuksen muutos hyvitetään kohtuusperiaatteen mukaisesti vakuutuksenottajille. Tarkoitus on, että tämä toteutettaisiin teknisesti samalla tavoin kuin kuluvanakin vuonna. Tarkoituksenmukaista on, että indeksitarkistus toteutetaan nyt ehdotetulla tavalla myös esimerkiksi sellaisissa vapaaehtoisissa eläkesäätiöiden lisäeduissa, jotka on sidottu TEL-indeksiin.

Sairausvakuutuslain mukainen päiväraha määräytyy sai rausvakuutusasetuksen 8 ja 9 §:n mukaan verotuksessa todettujen tulojen perusteella. Vastaavanlainen arvioituihin tuloihin perustuva laskentamalli on myös työttömyyspäivärahoissa. Myös tapaturmavakuutus-

lain mukainen vuosityöansio määräytyy yleensä arvioitujen tulojen perusteella. Näissä ja kaikissa muissa sellaisissa tapauksissa, joissa päivärahaetus määräytyy bruttotyöansion perusteella, työntekijäin työeläkemaksun ja työtömyysvakuutusmaksun vaikutus on otettava huomioon vuoden 1995 osalta. Sen vuoksi ehdotetaan, että tällaisten päivärahaetuksien kohdalla niihin vaikuttavista tuloista on vähennettävä 4,5 prosenttia ennen etuuden vahvistamista. Sosiaali- ja terveysministeriö antaa tarkemmat määräykset kunkin etuuslajin osalta.

Vuodelle 1995 vahvistetaan myös TEL:n 9 §:n mukainen pisteluku. Tämän pisteluvun muutos vuonna 1994 sovelletusta pisteluvusta 1688 on arviolta noin 4,9 prosenttia, josta vuonna 1995 indeksitarkistus olisi arviolta 1,5 prosenttia. Vuoden 1996 alussa TEL-indeksi pisteluku palautuu työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisen TEL-indeksin pisteluvun osoittamalle tasolle.

Yhtäaikaan tämän hallituksen esityksen kanssa on eduskunnalle annettu hallituksen esitys laiksi kansaneläkelaisissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain poikkeuksellisesta soveltamisesta vuonna 1995. Siinä ehdotetaan, että myös kansaneläkelaitoksen maksamissa etuuksissa noudatetaan poikkeuksellista indeksitarkistusta vuonna 1995. Hallitus edellyttää, että nämä esitykset käsitellään yhdessä.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Pysyvän lain mukaan eläkkeitä olisi pitänyt korottaa arviolta noin 4,9 prosenttia, josta olisi aiheutunut noin 2,8 miljardin markan kustannukset. Eläkkeitä ja muita TEL-indeksisidonnaisia etuuksia korotetaan vuonna 1995 arviolta 1,5 prosenttia, josta aiheutuva meno on noin 850 miljoonaa markkaa.

Indeksitarkistuksista luopumisen arvioidaan säästävän eläkemenoja asetelman mukaisesti.

Säästöt vuonna 1995

	milj. mk
TEL-LEL-TaEL-MEL	860
YEL-MYEL	170

milj. mk

Valtion eläkkeet	410
Kuntien eläkkeet	260
Muut eläkkeet	130
Yhteensä	1 830 ^{*)}

*) kokonaissäästöstä noin 1,6 % (30 milj. mk) aiheutuu rekisteröidyistä lisäeläkkeistä.

Valtion osuus yrittäjien ja maatalousyrittäjien eläkelain, luopumiseläkelain ja merimieseläkelain mukaisista eläkkeistä alenee esityksen johdosta 130 miljoonaa markkaa. Valtion eläkemenojen ja valtion kokonaan korvattujen sotilasvammalain (404/48) mukaisten elinkorkojen ja huoltoeläkkeiden kanssa esitys alentaa valtion menoja kaikkiaan 580 miljoonalla markalla. Muiden TEL-indeksisidonnaisien etujen poikkeuksellinen indeksitarkistus alentaa valtion menoja noin 150 miljoonalla markalla. Ansiotason alentamisen johdosta säästö päivärahaetuksissa on noin 500 miljoonaa markkaa, josta valtion osuus on vajaa 400 miljoonaa markkaa.

Poikkeuksellisen indeksitarkistuksen nettomääräinen vaikutus valtion talouteen on olenaisesti edellä selostettua pienempi, koska myös valtion verotulot vähenevät.

4. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995.

5. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä. Valmisteluun on osallistunut myös valtion työmarkkinalaitos, Työeläkelaitosten Liitto, eläketurvakeskus ja keskeiset työmarkkinajärjestöt sekä Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto.

6. Säättämisjärjestys

Valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentin mukaan voidaan lakiehdotus panna lepäämään, jos kysymyksessä on ehdotus sellaiseksi laiksi, joka heikentää toimeentulon lakisääteistä perusturvaa.

Mainitun lain säätämiseen johtaneen halli-

tuksen esityksen (n:o 234/1991 vp.) perustelujen mukaan velvollisuus jonkin perusturvaetuuden indeksitarkistukseen ”on katsottava lakisääteiseksi siitä riippumatta, mikä toimielin tai viranomainen vahvistaa korotuksen. Lakiehdotus perusturvaetuuksiin kohdistuvien lakisääteisten indeksitarkistusten leikkaamisesta olisi siten pääsääntöisesti suojalausekkeen alainen.”

Indeksitarkistuksen alentaminen oli esillä perustuslakivaliokunnassa syksyllä 1992. Valiokunta totesi silloin lausunnossaan n:o 28 (27.11.1992) muun muassa että, ”toimeentulon lakisääteisellä perusturvalla tarkoitetaan asianomaisen hallituksen esityksen perustelujen mukaan vain luonnolliselle henkilölle maksettavia rahamääräisiä toistuvaissuorituksia ja vain sitä osaa sosiaaliturvasta, jolla pyritään takaamaan yksilön toimeentulolle välttämätön elintaso. Näissä perusteluissa olevassa perusturvaetuuksia koskevassa luettelossa, jota perustuslakivaliokunta asiasta antamassaan mietinnössä luonnehti mahdollisimman kattavaksi tarkoitetuksi vähimmäisluetteloksi, mainitaan eräitä etuuksia, jotka ovat nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen kannalta merkittäviä, koska niiden indeksitarkistuksessa käytetään TEL-indeksiä. Tällaisia etuuksia ovat sotilasvamma-laissa tarkoitettut korvaukset, sairausvakuutuslaissa (364/63) tarkoitettujen sairauspäivärahan sekä äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan vähimmäispäiväraha sekä kuntoutusrahalaisissa tarkoitettu kuntoutusraha sen vähimmäistasossa.” Perustuslakivaliokunta jatkaa: ”Valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentin mukaisen perusturvakäsittelyn sisältöön vaikuttaa hallituksen esityksen kyseisten perustelujen lisäksi perustuslakivaliokunnan tulkintakannanotto, jonka mukaan ”turvattavana etuutena eläketulon osalta pidetään kansaneläkelaisissa tarkoitettun täyden kansaneläkkeen suuruista toimeentuloa”. Niin sanottua ansiosidonnaista turvaa tarkoittaen valiokunta on lausunut: ”Suojan institutionaalista luonnetta varsinaisesti muuttamatta tulee toimeentulon lakisääteiseen perusturvaan lukea myös perusteluissa mainittuja vähimmäisetuuksia vastaavat ansioon suhteutetut etuudet sellaiselta osaltaan, joka yhdessä vähimmäisetuuden kanssa vastaa täyden kansaneläkkeen suuruista toimeentulotasoa”. Perustuslakivaliokunta jatkaa:

”Perustuslakivaliokunta hyväksyi uudistuksen lähtökohdaksi hallituksen tuolloisen esityksen taustalla olevan ajatuksen institutionaalisen suojan antamisesta tietyille etuuksille. Samalla

valiokunta kuitenkin totesi, että ”suojan institutionaalisen luonteen estämättä voitaisiin ... ilman lepäämäänjättämismahdollisuutta esimerkiksi tarkistaa jonkin verran jonkin suojan piiriin sinänsä luettavan etuuden saamisedellytyksiä ja vähäisesti sen suuruuttakin, kunhan etuuden edelleenkin saisivat riittävän suurena ne, joille se kokonaisuutena arvioiden on välttämätön toimeentulon perusturvan kannalta.”

Lausunnossaan n:o 27 (18.11.1993) eduskunnan perustuslakivaliokunta totesi muun muassa. ”Eläkkeiden indeksitarkistusjärjestelmän tarkoituksena on turvata eläkkeensaajalle kuluustason kohtuullinen säilyminen. Indeksissä otetaan huomioon yleisessä palkka- ja hintatasossa tapahtuneiden muutosten keskiarvo.

TEL-indeksijärjestelmän tällaiset ominaispiirteet huomioon ottaen valiokunta pitää omaisuuden suojanäkökohtien kannalta mahdollisena säätää tavallisella lailla TEL-indeksitarkistuksesta luopumisesta, joka suuruudeltaan ja suhteellisesti palkansaajien ansiotasoon vaikuttaviin tekijöihin verrattuna on nyt käsillä olevan kaltainen. Tähän kantaan päätyessään valiokunta on pannut painoa myös sille seikalle, että lainsäädäntötoimi olennaisesti johtuu vallitsevasta poikkeuksellisesta taloudellisesta tilanteesta ja on määräaikainen eikä muuta pysyvästi eläkkeiden vakiintunutta tasoa.

Valiokunta on kiinnittänyt huomiota vielä siihen, että indeksitarkistuksesta luovuttaisiin myös rekisteröidyissä lisäeläkkeissä. Siltä osin kuin ennakkoon maksetut vakuutusmaksut on mitoitettu vastaamaan indeksitarkistusta, tarkistuksesta luopuminen puuttuu vakuutuksenottajan ja -antajan väliseen sopimussuhteeseen. Tällainen toimenpide on luonteeltaan ristiriidassa hallitusmuodon 6 §:n omaisuuden suojasäännöksistä johdetun olemassa oleviin sopimuksiin puuttumattomuuden periaatteen kanssa. Tältäkin osin lakiehdotus voidaan kuitenkin valiokunnan mielestä käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädettyssä järjestyksessä, jos lakiin otetaan riittävät säännökset indeksitarkistuksesta luopumisen hyvittämisestä vakuutusmaksuissa asianomaisille vakuutuksenottajille.”

Valiokunta jatkaa: ”Mainitun esityksen 2. lakiehdotuksen mukaan suuruudeltaan tulosisidonnaisissa etuuksissa otetaan vähentävänä tekijänä huomioon palkansaajien työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksu eli etuuksien suuruutta määrättäessä huomioon otettavista tuloista vähennetään 3,5 prosenttia. Valiokunnan

käsityksen mukaan tällaisesta tulosidonnaisia etuuksia koskevasta toimenpiteestä, joka suuruudeltaan vastaa palkansaajien ansiotasoa alentavia erityismaksuja, voidaan säätää ilman lepäämäänjättämismahdollisuutta.”

Esityksen mukaan eläkkeensaajille annetaan indeksitarkistus, joka vastaa työntekijäin eläkelain 9 §:ssä tarkoitettua menettelyä vuoden 1995 osalta kuitenkin siten, että puolet työntekijöiden työeläkemaksun noususta on otettu huomioon. Koska taloudelliset syyt eivät mahdollista vuonna 1995 palaamista normaalille indeksiuuralle, on esityksessä lähdetty edelleenkin väliaikaisesta yksivuotisesta ratkaisusta. Sillä ei puututa myöskään TEL-indeksin rakenteeseen.

Rekisteröityjen lisätujen indeksihyvitys on kirjattu lakiin, ja sairausvakuutuslain mukaiseen päivärahaan tulee myös 1,5 prosentin korotus vuonna 1994 annetun 2,8 prosentin lisäksi. Edellä olevan perusteella, koska ensimmäisellä lakiehdotuksella ei pysyvästi poiketa

normaalista indeksikehityksestä eikä sillä muutoinkaan heikennetä toimeentulon lakisääteistä perusturvaa, se voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Toisessa lakiehdotuksessa on kysymys palkansaajien ansiokehityksen vaikutusten huomioon ottamisesta etuuden ansioperusteiden arvioinnissa. Tämän tavoitteen mukaisesti ei ole tarkoituksenmukaista, että toimeentuloetuuden taso olisi korkeampi kuin niiden pohjana oleva palkansaajan tulo. Koska tälläkään toimenpiteellä ei ole sellaista toimeentulon lakisääteisen perusturvan tasoon vaikuttavaa heikennystä kuin valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentissa tarkoitetaan, voidaan myös toinen lakiehdotus perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaisesti käsitellä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**työntekijäin eläkelain 9 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta vuonna 1995**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Sen estämättä, mitä työntekijäin eläkelain (395/61) 9 §:ssä säädetään, käytetään vuoden 1995 palkkaindeksilukuna sanotussa lainkohdassa tarkoitettua lukua vähennettynä puolella siitä määrästä, joka vastaa sanotun lain 12 b §:ssä tarkoitettun työntekijäin eläkemaksun muutosta vuoden 1995 alusta. Lisäksi sen estämättä, mitä laissa työntekijäin eläkelain 9 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta vuonna 1994 (1074/93) säädetään, käytetään vuoden 1995 palkkaindeksilukua määrättäessä vuoden 1994 pistelukuna 1688.

Vahvistettaessa vuoden 1996 palkkaindeksilukua ei vuoden 1995 pistelukuun sovelleta 1 momenttia. Sen sijaan otetaan huomioon, mitä laissa työntekijäin eläkelain 9 §:ssä poikkeuksellisesta soveltamisesta vuonna 1994 säädetään vuoden 1995 pisteluvun vahvistamisesta.

2 §

Jos sairausvakuutuslain (364/63) mukaisen päivärahan perusteena oleva työtulo on pienempi kuin 35 930 markkaa, päivärahan määrää korotetaan vuonna 1995 lisäksi väliaikaisesti 2,8 prosentilla.

Jos muualla kuin eläkkeitä koskevassa lain-

säädännössä ja eläkettä koskevissa järjestelyissä säädetään lailla, asetuksella tai määrätään valtioneuvoston tai ministeriön päätöksellä siitä, että etuuksien määrää, niiden perusteena olevaa tuloa tai muuta markkamäärää tarkistetaan kalenterivuositain maan yleisessä palkkatasossa tapahtuneiden muutosten johdosta sen palkkaindeksiluvun mukaan, joka vuosittain vahvistetaan työntekijäin eläkelain 9 §:n soveltamista varten, käytetään vuoden 1995 palkkaindeksilukuna 1 §:n mukaan määrättyä pistelukua.

3 §

Tarkemmat määräykset tämän lain soveltamisesta antaa sosiaali- ja terveysministeriö.

4 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1995.

Tämän lain 1 §:n 1 momentista johtuva indeksitarkistuksen muutos otetaan huomioon vakuutusyhtiölain (1062/79) kohtuusperiaatteen edellyttämällä tavalla sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamissa työntekijäin eläkelain 11 §:n mukaisen vakuutuksen vakuutusmaksun perusteissa.

2.

L a k i**työntekijäin työeläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Jos laissa tai asetuksessa säädetään tai valtioneuvoston päätöksellä määrätään, että päivärahan tai sitä vastaavan etuuden määrässä on otettava huomioon henkilön työ- tai virkasuhteessa saadut työtulot, on näistä työtuloista siltä osin kuin oikeus päivärahaan tai vastaavaan muuhun etuuteen alkaa vuonna 1995 vähennettävä 4,5 prosenttia.

2 §

Tarkemmat määräykset tämän lain soveltamisesta antaa sosiaali- ja terveysministeriö.

3 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1995.

Helsingissä 27 päivänä toukokuuta 1994

Tasavallan Presidentti
MARTTI AHTISAARI

Sosiaali- ja terveysministeri *Jorma Huuhtanen*